

DOSYA: İŞÇİ HAREKETLERİ

TÜRKİYE İŞÇİ SINIFI VE SENDİKACILIK HAREKETİ TARİHLERİ

Yıldırım KOÇ

Türkiye işçi sınıfı, güçlü bir kendiliğindenci sınıf hareketi olarak tarih sahnesine çıkmadan, ülkede ve dünyada köklü bir değişimi gerçekleştirmenin ana aracı olarak işçi sınıfını gören sosyalist-komünist hareketin ilgisini çekti. Bu konuda yapılan ciddi çalışmalar sınırlı kalmakla birlikte, bu alana yaygın bir ilgi her zaman var oldu. İşçi sınıfı hareketinin yapısını ve iç dinamiklerini kavramaya yönelik çalışmalar da, kaçınılmaz olarak, işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin tarihiyle ilgilendi. Sosyalist-komünist hareketlerin bu ilgisi, anti-komünist çevrelerin de bu alanla ilgilenmesinde belirleyici etmen oldu. Ayrıca, gelişen sendikacılık hareketi de hem kendi köklerini aradı, hem de kendi geçmişini tanıtmaya yönelik bir çaba gösterdi.

Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin tarihine yönelik çalışmaları çeşitli biçimlerde gruplandırmak olanaklıdır.

Birinci grupta, işçi sınıfına bir tarihsel misyon yükleyenlerin çalışmaları yer almaktadır. Buradaki ana amaç genellikle yapının ve iç dinamiğin kavranması olmasına karşın, bu konuda yeterince başarılı olunduğunu söylemek pek olanaklı değildir.

Bu gruptakilerin bir alt bölümü, önyargısız

yapılan çalışmalardır. Oya Baydar'ın *Türkiye İşçi Sınıfı Tarihi* bu çizgideki örnek bir çalışmadır. İkinci alt bölümdekiler, geçmiş anlamaya çalışmaktan çok, geçmişteki hataları ve eksikleri teşhire ve geçmiş suçlamaya yöneliktir. TÜRK-İŞ ve bazan DİSK hakkındaki çalışmaların önemli bir bölümü bu niteliktedir. Üçüncü alt bölümdekiler ise, geçmiş anlamaya çalışmaktan çok, övmeye ve bazan da efsaneler yaratmaya yöneliktir. Özellikle Sovyetler Birliği kaynaklı ve bunlardan etkilenmiş çalışmaların genel eğilimi budur.

İkinci gruptakiler ise, geçmişe ilişkin bilgi veren, ancak iç dinamiklerin kavranmasına ve açıklanmasına yönelik bir çabası veya fazla bir katkısı olmayan çalışmalardır.

Bu alanda yazılanların önemli bir bölümü, "işçi sınıfı tarihi" olmaktan çok, "sendikal örgütlülük tarihi"dir. İşçi sınıfının sendikalar dışındaki örgütlenmeleri de genellikle ciddi bir incelemeye tabi tutulmamıştır.

Bu çalışmaların hemen hemen tümünün ortak bir eksikliği, işçi sınıfı kavramı üzerinde yeterince tartışmadan, yürürlükteki mevzuata göre işçi kabul edilenlerin oluşturdukları sendikaların tarihini yazmaya çalışmalarıdır.

İşçi sınıfı, en genelinde, ana gelir kaynağı

bir işverene sattığı işgücü karşılığında elde ettiği ücret olan mülksüzleşmiş ücretlilerdir. Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık tarihlerinin büyük bir bölümü ise, Türkiye’de memur statüsünde istihdam edilenlerin çoğunu inceleme kapsamına almamış olması nedeniyle, gerçekliği kavrayabilmekten uzaktır.

Türkiye işçi sınıfı tarihlerinin çoğunda, mülksüzleşme düzeyi tartışma konusu bile yapılmamış, kişilerin sürekli veya geçici sürelerle bir ücret karşılığında çalışıyor olması yeterli görülmüştür. Türkiye’de özellikle 1960’lı yıllara kadar ücretlilerin ve özellikle de işçi statüsünde çalışanların önemli bir bölümünün tümüyle mülksüzleşmemiş ücretliler olması, bunu gözönüne almadan yazılan işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi tarihlerinin büyük bir çoğunluğunu yetersiz kılmaktadır.

Çeşitli dergilerde de işçi sınıfı ve sendikacılık tarihi konusunda yazılar yayınlanmıştır. Yukarıda yapılan değerlendirmeler bu yazılar için de geçerlidir.

Türkiye’de işçilere ilişkin alan çalışmalarının ve anıların çok az olması da, tarih yazımını zorlaştırmaktadır.

Ancak, tüm bu eksikliklere karşın, bu alanda küçümsenmeyecek bir birikim de söz konusudur. İşin üzücü yanı, bu alanda yeni yazılanların önemli bir bölümünün bu birikimden haberdar bile olmamasıdır.

May Yayınları tarafından 12 Eylül 1980 öncesinde yayınlanan *Sosyalist Kültür Ansiklopedisi*’nin 6. 7. ve 8. Ciltleri ve İletişim Yayınları tarafından 1980’li yıllarda yayınlanan *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi* ve *Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi* ile 1990 yılında yayınlanan *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*’nin Türkiye’ye ilişkin bölümlerinde işçi sınıfı ve

sendikacılık hareketi tarihine ilişkin önemli yazılar vardır. Tarih Vakfı tarafından yayınlanacak olan *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi* de, bu konuda temel bir kaynaktır.

Bu alanın önemli kaynaklarından biri, sendikacıların yaşamöyküleridir. Sendikacıların yaşamöykülerinin ele alındığı çalışmalar yararlı olmakla birlikte, ilgili kişilerin ağırlıkla yalnızca olumlu yanlarını sundukları için önemli bir tehlike de taşımaktadır. Bu konuda yayınlanmış çalışmalar aşağıda sunulmaktadır. 1987 yılından beri eski sendikacılarla yaptığım görüşmelerin de bu açıdan yararlı olduğunu düşünüyorum. Bunların bir bölümü *Türkiye İşçi Sınıfı ve Sendikacılık Tarihi, Olaylar, Değerlendirmeler* kitabımda yayınlandı. Yenileri de *TÜRK-İŞ Dergisi*’nde yayınlanıyor. Kitap olarak yayınlanmış yaşamöyküleri aşağıda sunulmaktadır:

Aral, F. - Paşaoğlu, T. - Pekin, F., Bir İnsan (Abdullah Baştürk), DİSK Basın Ajansı, İstanbul, 1992, 48 s.

Aral, F., Rıza Kuas, Bir İşçi Liderinin Hikayesi, Lastik-İş Sendikası Yay., İstanbul, 1993, 48 s.

Gelendost, A.N., Oy Anam Oy Seyfi Demirsoy, Savaş Dolu Bir Hayatın Öyküsü, Şiirler, Anılar, Çalışanlar Yayınevi, Eskişehir, 31 s.

Özdemir, K., Seyfi Demirsoy, Türk Metal Yay., Ankara, (Tarihsiz), 349 s.

TÜRK-İŞ, Ve Kalbimizde Demirsoy Vardır, Yay.No.93, Ankara, 1976, 96 s.

Türkiye’de işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi tarihi konusunda yazarların büyük bir bölümü, tek tek federasyonların, sendikaların veya şubelerin geçmişlerine ilişkin belgeleri incelememektedir. Konfederasyonların yayınlarının ve özellikle de çalışma raporlarının

bile yeterince incelendiği söylenemez. Bu konuda yayınlanmış araştırmaların kaynaklarının gözden geçirilmesi, sözkonusu yetersizliği gösterecektir. Konfederasyonlar konusunda yayınlanmış bazı çalışmalar vardır. Sendikaların bir bölümü de kendi tarihlerini hazırlamışlar veya hazırlatmışlardır. Ancak bu şekilde hazırlanan ve ilgili sendikalar tarafından yayınlanan sendika tarihlerinin işlevi ve görevi, bazı bilgileri derli toplu olarak vermekle sınırlıdır. Bazı sendikalar bu çalışmalarını ayrı birer kitap olarak yayınlarken, bazıları da genel kurullara sunulan çalışma raporunun ilk bölümünde sunmuşlardır. Örneğin, Türkiye Yol-İş Sendikası'nın 1989 yılındaki genel kuruluna sunulan *çalışma raporunun* ilk bölümünde, bu sendikanın oldukça ayrıntılı bir tarihi yer almaktadır.

1975 yılından günümüze Türkiye'de sendika ve konfederasyonların gelişimiyle ilgili en derli toplu kaynak, *TÜBA İş, İşçi ve Çalışma Bülteni*'dir. Teksir makinesi ile sınırlı sayıda çoğaltılarak yalnızca abonelere gönderilen bu yayının 1982-1995 döneminde "Türkiye'de İşkolları" başlığıyla bir dizi yayımlandı. Bu diziyi kısa bir süre ben hazırladım. Büyük bir bölümünü ise Canan Koç yazdı. *TÜBA'nın İş, İşçi ve Çalışma Bülteni*'nin Türkiye'de İşkolları bölümünde önemli tüm sendikaların tarihi bulunmaktadır.

Bazı sendikalar hakkında dava açıldığında hazırlanan iddianameler ve mahkeme kararları da, sendikaların geçmişine ilişkin temel bilgileri ve bazı belgeleri içermektedir.

Sendika, federasyon ve konfederasyon tarihlerine ilişkin çalışmalar aşağıda sunulmaktadır.

Akalm, İ., DİSK Kısa Tarih (1960-1980), Öteki Yay., Ankara, 1995, 191 s.

Akgöl, H., Türkiye Öğretmenler Sendikası,

1965-1971, (Kuruluşu, Etkinlikleri, Sorunları), (Yüksek Lisans Tezi), A.Ü. Eğitim Fak., Ankara, 1971, 117 s. (Çoğaltma).

Altunya, N., Eğitim-İş Deneyimi, Ürün Yay., Ankara, 1996, 400 s.

Aster-İş, Demokratik Kazanımlar Savaşımında Aster-İş'in 4 Yılı, İstanbul, 1979, 16 s.

Bank-Sen, 1972-1992 20. Yıl, Bank-Sen Yeniden Sendikal Yaşamda, İstanbul, 1992, 4 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Nakliyat-İş, İstanbul, 1986, 121 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Dev-Maden-Sen, İstanbul, 1986, 199 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Tekges-İş, İstanbul, 1986, 379 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Aster-İş, İstanbul, 1986, 364 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Türkiye Yeni Haber-İş, İstanbul, 1986, 250 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Sine-Sen, İstanbul, 1986, 121 s. 147 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Devrimci Sağlık-İş, İstanbul, 1986, 123 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Basın-İş, İstanbul, 1986, 200 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), EMAŞ, İstanbul, 1986, 23 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Genel-İş, İstanbul, 1986, 517 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası) Devrimci Toprak-İş, İstanbul, 1986, 227 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar), Limter-İş, İstanbul, 1986, 205 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Devrimci Yapı-İş, İstanbul, 1986, 47 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Baysen, İstanbul, 1986, 137 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul),

Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Fındık-İş, İstanbul, 1986, 187 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Kitap No. 5-A, Bank-Sen, İstanbul, 1986, 638 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Kitap No. 5-B, Bank-Sen, İstanbul, 1986, 406 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Tümka-İş, İstanbul, 1986, 72 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Sosyal-İş, İstanbul, 1986, 133 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Taper-İş, İstanbul, 1986, 26 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası) TİS, İstanbul, 1986, 143 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Hürcam-İş, İstanbul 1986, 270 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı

Sendikalar Davası), Keramik-İş, İstanbul, 1986, 100 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Yeraltı Maden-İş, İstanbul, 1986, 189 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Deri-İş, İstanbul, 1986, 114 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), ASİS - Ağaç Sanayii İşçileri Sendikası, İstanbul, 1986, 276 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Tekstil - Tekstil İşçileri Sendikası, İstanbul, 1986, 140 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Kitap No. 4-A, Türkiye Maden-İş, İstanbul, 1986, 750 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Kitap No. 4-B, Türkiye Maden-İş, İstanbul, 1986, 298 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Genel Fihrist ve Sanık Kimlikleri, İstanbul, 1986, 104 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Hüküm, İstanbul, 1986,

148 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Davaya Genel Bakış, İstanbul, 1986, 271 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Kitap No. 3-A, DİSK, İstanbul, 1986, 580 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Kitap No. 3-B, DİSK, İstanbul, 1986, 618 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Kitap No. 3-C, DİSK, İstanbul, 1986, 478 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Kitap No. 3-D, DİSK, İstanbul, 1986, 419 s.

Birinci Ordu Komutanlığı 2. Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Türkiye Gıda-İş, İstanbul, 1986, 160 s.

Birinci Ordu Komutanlığı, 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Lastik-İş, İstanbul, 1986, 175 s.

Birinci Ordu Komutanlığı, 2 Numaralı Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi (İstanbul), Gerekçeli Karar (DİSK ve DİSK'e Bağlı Sendikalar Davası), Petkim-İş, İstanbul, 1986, 445 s.

- Çimse-İş**, 30. Yıl, Ankara, 1993.
- Çimse-İş**, Çimse-İş 10. Yıl, Ankara, 1974, 85 s.
- Demiryol-İş İzmir Şubesi**, Kuruluşundan Günümüze (1948-1995) Demiryol-İş Sendikasının Mali Gelişmeleriyle İlgili Genel Bilgiler, İzmir, 1995, 12 s.
- DİSK**, 13 Şubat 1967 - 13 Şubat 1978, İşçi Sınıfının Devrimci Sendikal Birliği Yolunda 11 Yıl, İstanbul, 1978.
- DİSK**, DİSK'in Dört Mücadele Yılı, Yay.No.5, İstanbul, 1971, 16 s.
- DYF-İŞ**, DYF-İŞ'in Dünden Bugüne Gelişi, Ankara, 1968, 69 s.
- Evren, S. - Erdem, S. - Yıldırım, C.**, Eğitim Emekçileri Tarihi, Encümen-i Muallimin'den Eğitim-Sen'e, Bireşim Yayınları, Yay. No. 10, İstanbul, Temmuz 1995, 442 s.
- Genel-İş**, Kuruluşundan Bugüne Genel-İş'in 10 Yılı, Ankara, 1972, 98 s.
- Haupt, G. - Dumond, P.**, Osmanlı İmparatorluğunda Sosyalist Hareketler: Selanik Sosyalist İşçi Federasyonu, Gözlem Yay., İstanbul, 1977.
- Hava-İş**, Sendikal Mücadelede 30 Yıl, Eğitim Dizisi 20/3, İstanbul, 1992, 80 s.
- Hollanda Türkiyeli İşçiler Birliği, Vakbondsstrijd en Militaire Diktatuur in Turkije**, 15 Jaar DİSK, Amsterdam, 1982, 40 s.
- İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı**, İddianame, DİSK, DİSK'e Bağlı Sendikalar, DİSK ile Ortak Amaç ve Faaliyetlerde Bulunan Kişi ve Kuruluşlar Soruşturması I, DİSK (Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Davası), İstanbul, 1981, 817 s.
- Karahasan, Ö.**, Türkiye Sendikacılık Hareketi İçinde Zonguldak Maden İşçileri ve Sendikası, Z.M-İş Yay., Zonguldak, 1979, 690 s.
- Koç, C.**, Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Ankara, 1982, 69 s. (Çoğaltma)
- Koç, Y.**, Orman-İş, Kuruluşundan Bugüne 20 Yıl (1975-1995), Orman-İş Yay., Ankara, 1995, 154 s.
- Koç, Y.**, Şeriatçılar, İşçi Hakları ve Hak-İş, Açık Yayıncılık, Ankara, 1995, 184 s.
- Koç, Y.**, Teslimiyetten Mücadeleye Doğru Türk-İş (1980-1989), Amaç Yayıncılık, İstanbul, 1989, 176 s.
- Koç, Y.**, Teslimiyetten Mücadeleye TÜRK-İŞ (1980-1992), Öteki Yay., Ankara, 1995, 262 s.
- Koç, Y.**, Türk-İş Neden Böyle? Nasıl Değişecek? Alan Yayıncılık No. 72, İstanbul, 1986, 232 s.
- MESS**, 25. Yılımız, İstanbul, 1984, 51 s.
- MESS**, Anılar Güzeldir-1995, Yay.No.216, İstanbul, 1995.
- Öğünç, F.Ş.**, Türk Deniz Sendikacılığını ve Deniz Sendikalarımızı Tanıyalım, Türk Deniz Ulaş-İş Yay. No. 2, İstanbul, 1967, 239 s.
- On Yılın Hatırası**, İstanbul Şişe ve Cam Sanayii İşçileri Sendikası, İstanbul, 1957, 48 s.
- Otomobil-İş**, Emeğin Savunulmasında 28 Yıl, İstanbul, 1991, 8 s.
- Özden, N. - Er, M.**, Dünden Bugüne TÜRK-İŞ, Uludağ Üniversitesi Bitirme Tezi, Bursa, 1993, 86 s. (Çoğaltma)
- Pala, H.**, Türk Sendikacılık Hareketi İçinde TÜMTİS'in 20 Yılı, Tümtis Yay.,No.20, İstanbul, 1970, 688 s.
- Şeker-İş**, 25. Yıl Belgeseli, Yay. No. 61, Ankara, 1988, 292 s.
- Şeker-İş**, Cumhuriyetimizin 50. Yılında Şeker-İş ve Şeker Sanayii, Yay.No.29, Ankara, 1974, 185 s.
- Şeker-İş**, Şeker-İş'in Dünü Bugünü, Yay.No.21, Ankara, 1971, 106 s.
- Selüloz-İş**, Selüloz-İş Sendikası 41 Yıl, 1983, 53 s.
- Sönmezsoy R.**, The History of Turkish Metal

- Union, Türk Metal Yay., Ankara, (Tarihsiz), 99 s.
- Sönmezsoy, R. - Aslıyüce, E.**, Metal İşçilerinin Mücadele Tarihi (2. Basım), Bektaş Yay., İstanbul, 1989, 389 s.
- Sönmezsoy, R. - Aslıyüce, E.**, Metal İşçilerinin Mücadele Tarihi, Bektaş Yayınları, İstanbul, 1989, 382 s.
- Sönmezsoy, R.**, Türk İşçi Hareketinin Lokomotifleri, Türk Metal Sendikası Tarihi, Türk Metal Sendikası Yay., Ankara, (Tarihsiz), 63 s.
- Sülker, K.**, Gıda-İş'in 30 Yılı, Türkiye Gıda İş Yay.No.4, İstanbul, 1978, 139 s.
- Sülker, K.**, İki Konfederasyon: TÜRK-İŞ ve DİSK, Koza Yay.No.9, İstanbul, 1976, 160 s.
- Sülker, K.**, Lastik-İş'in 25 Yılı, Lastik-İş Yay., İstanbul, 1974, 270 s.
- Sülker, K.**, Petrol-İş (1950-1986), 36 Yaşında Genç Bir Sendika, Petrol-İş Yay., İstanbul, 1986, 394 s.
- Teksif**, 12 Eylül 1980 Sonrası TÜRK-İŞ, Ankara, 1986, 24 s.
- Teksif**, Dünden Bugüne Teksif, Ankara, 1977, 30 s.
- Teksif**, Dünden Bugüne Teksif, Yay.No.64, 1970, 23 s.
- Tez-Koop-İş** (Haz.Y.Koç), Dünden Bugüne Tez Koop-İş, Yay. No. 18, Ankara, 1993, 117 s.
- Topçuoğlu, İ.**, Türkiye'de İlk Sendika Sarıklı'da 1932, Öncü Kitapevi Yay.No.27, İstanbul, 1975, 78 s.
- TÖS Dosyası**, Cilt 1, Töre-Devlet Yayınları, Ankara, 1973, 276 s.
- TÖS Dosyası**, Cilt 2, Töre-Devlet Yayınları, Ankara, 1973, 215 s.
- Tunçay, M.**, 1923 Amele Birliği, BDS Yayınları, İstanbul, 1989, 160 s.
- Türk Metal**, 30. Yılında Türk Metal, Ankara, 1993.
- Türk Metal**, Developing Türk Metal, Brief History of the Türk Metal Union, Ankara, 1978, 16 s.
- Türk Metal**, Entwicklungsphase Türk Metal, Ankara, 1978, 16 s.
- Türk Metal**, Gelişen Türk Metal (1963-1978), Ankara, 1978.
- Türk Metal**, Metal İşçilerinin Mücadele Tarihi, Kadın İşçiler Bürosu Yay.No.2, Ankara, (Tarihsiz), 15 s. (Çoğaltma)
- TÜRK-İŞ**, 40 Yılda Çalışma Hayatımıza Vurulan Damga, Türk-İş, Ankara, 1992, 115 s.
- TÜRK-İŞ**, Belgelerle Türk-İş Tarihi (I) (1952-1963), Ankara, 1995, 402 s.
- TÜRK-İŞ**, Belgelerle Türk-İş Tarihi (II) (1963-1980), Ankara, 1995, 405 s.
- TÜRK-İŞ**, Çalışma Hayatımıza 40 Yılda Vurulan Damga, TÜRK-İŞ, Ankara, 1991 (?), 115 s.
- Türkiye Denizciler Sendikası**, Türkiye Denizciler Sendikası (1983-1989), İstanbul, 1989, 463 s.
- Yapı-Yol Sen**, Yapı-Yol Sendikası 3 Yaşında, Kamu Çalışanları Hareketinin Dünü, Bugünü, Ankara, 1995, 22 s.
- Yeraltı Maden-İş**, 4 Mücadele Yılı, Ankara, 1979, 38 s.
- Yeraltı Maden-İş**, Four Years of Our Revolutionary Trade Union Movement, Ankara, 1979, 31 s.
- Yol-İş Federasyonu**, Kuruluşunun 10. Yılında YOL-İŞ, Cumhuriyetimizin 50. Yılında Karayolları, YSE, Demiryolları, Limanlar ve Hava Meydanları, Ankara, 1973, 108 s.
- Türkiye'de işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin çok eksik alanlarından biri, yerel tarihlerdir. Bu konuda yapılmış çalışmalar çok azdır.

Çıladır, S., Zonguldak Havzasında İşçi Hareketlerinin Tarihi (1848-1940), Yeraltı Maden-İş Yay., Ankara, 1977, 215 s.

Çıladır, S., Zonguldak Havzasının Tarihi Gelişimi, Genel Maden-İş Yay., Zonguldak, 1994, 159 s.

Küley, Z., Sakarya'da Sendikacılık, Sakarya Sosyal Araştırma Merkezi, Seri C, Sayı 15, İstanbul, 1971, 42 s.

Fındıkoğlu, Z.F., Erzurum'da Sendikacılık, Türkiye Harsi ve İctimai Araştırmalar Derneği Yay.No.104, İstanbul, 1969, 16 s.

Türkiye'de işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin önderlerinin sendikal mücadelenin geçmişine ilişkin anı yazma geleneği ve alışkanlığı yoktur. Bu konuda saptayabildiğim yalnızca üç kitap vardır.

Ak, L., Şişe Cam'da 30 Yıl, İstanbul, 1975, 231 s.

Demir, İsmet, Grev ve Direnişler Üzerine Anılar-Deneyler, İşçi Sınıfı Mücadelesinden Bir Kesit, 1962-1975, İstanbul, 1980, 191 s.

Erik, Ş., Zor Günler, Yalçın Yay., İstanbul, 1992, 744 s.

Memurların ve belirli mesleklerin örgütlenmesi konusunda yapılan çalışma sayısı da azdır:

Akyüz, Y(ahya), Öğretmen Örgütlenmesi, A.Ü.Eğitim Fak. Yay. No. 86, Ankara, 1980, 160 s.

Akyüz, Y(ahya), Türkiye'de Öğretmenlerin Toplumsal Değişmedeki Etkileri (1848-1940), Ankara, 1978, 332 s.

Birol, H.Ş., Uyanan Denizcilerin ve İşçilerin Temel Meseleleri, Hür Denizcilerin El Kitabı, İstanbul, 1968, 271 s.

Gülmez, M., Belgelerle Yönetim, Yargı ve Memur Sendikaları (1990-1993), TODAİE Yay. No. 251, Ankara, 1993, 272 s.

Gülmez, M., Türkiye'de Memurlar ve Sendikal Haklar (1926-1994) (Genişletilmiş 2. Basım), TODAİE Yay. No. 255, Ankara, 1994, 251 s.

Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi tarihine ilişkin genel yayın ise oldukça fazladır. Normal olarak olması gereken, alan çalışmalarının, anıların, işkolu tarihlerinin, sendika ve federasyon tarihlerinin, sendika-dışı örgütlenmelerin tarihlerinin daha fazla olması, bu temel üzerinde de işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi tarihlerinin yazılmasıdır. Türkiye'de olan ise bunun tam tersidir. Genel tarihlerin, daha önce belirtilen kaynaklarla ilişkisi sınırlıdır. Aşağıda, Türkçe olarak yayınlanan genel işçi sınıfı tarihleriyle birlikte, bu kaynaklar sunulmaktadır:

Ağralı, S., Günümüze Kadar Belgelerle Türk Sendikacılığı, İstanbul, 1967, 244 s.

Akin, C., Sendikacılık Hareketi, Vakıfbanksen Eğitim Dizisi No. 3, Ankara, 1980, 70 s.

Avrupa Sendikalar Enstitüsü, Trade Union Movement in Turkey, Yay. No. 24, Brüksel, 1988, 64 s.

Avrupa Sendikalar Enstitüsü, Türkiye'de Sendikal Hareket (Tamamlanmış 2. Baskı), Yay. No. 24, Brüksel, 1989, 59 s.

Aydınlık Yayınları, Türkiye Komünist ve İşçi Hareketi, Yay. No. 62, İstanbul, 1979, 251 s.

Barret, F., Emeğin Tarihi, May Yay., No.5, İstanbul, 1970, 190 s.

Basın-İş (DİSK), Türkiye İşçi Sınıfı Tarihi, İstanbul, 1976, 64 s.

Baydar, O., İşçi ve Sendika Hareketleri Tarihçiliğimizin Sorunları ve Perspektifleri Üzerine, Uluslararası Sosyal Tarih

- Enstitüsü'nün 19. ve 20. Yüzyıl Türkiye Sosyal Tarihi ile İlgili Araştırma ve Dokümantasyon Çalışmalarında Sorunlar ve Perspektifler Uluslararası Semineri'ne Sunulan Tebliğ, Amsterdam, 1988, 7 s. (Çoğaltma)
- Baydar, O.**, Türkiye İşçi Sınıfı Tarihi (1), Infograph, Frankfurt, 1982, 380 s.
- Brizon, P.**, Emegin ve Emekçilerin Tarihi, Onur Yay., Ankara, 1977, 573 s.
- Çalışma Bakanlığı**, 50 Yılda Çalışma Hayatımız, Ankara, 1973, 250 s.
- Çeşmebaşı, E.**, Le Syndicalisme en Turquie, 1960-1970, Memoire de D.E.S., 1972, Paris.
- Daysal, M.**, Başlangıçtan 1960'a Kadar Dünyada ve Türkiye'de İşçi ve Sendikacılık Hareketlerinde Önemli Olaylar - Aşamalar, Tekgıda İş Eğitim Yay.No.1, İstanbul, 1975, 126 s.
- Daysal, M.**, Dünyada ve Türkiye'de İşçi ve Sendikacılık Hareketlerinde Önemli Olaylar - Aşamalar - Başlangıçtan 1960'a Kadar (3. Basım), İstanbul, 1977, 126 s.
- Dereli, T.**, The Development of Turkish Trade Unionism - A Study of Legislative and Socio-Political Dimensions, İ.Ü.İktisat Fak.Yay.No.228, İstanbul, 1968, 258 s.
- Erişçi, L.**, Türkiye'de İşçi Sınıfının Tarihi (Özet Olarak), Kutulmuş Basımevi, İstanbul, 1951, 31 s.
- Erkovan, M.K.**, Siyasi, İktisadi ve Sosyal Yönleriyle Sendikacılık Tarihi, Milliyetçi-Toplumcu Sendikacılık Görüşü, Ankara, 1974, 102 s.
- Erul, Ö.M.**, Turkish Labor Movement, (Yükseklisans Tezi), Univ. of Pennyslvania, 1965, 110 s.
- Fişek, K.**, Türkiye'de Kapitalizmin Gelişmesi ve İşçi Sınıfı, Doğan Yay.No.7, Ankara, 1969, 115 s.
- Gelenek Yayıncılık**, Geleneksel Sol ve İşçi Sınıfı Hareketinde Tarihsel Çerçeve, Ankara, 1987, 98 s.
- Gülmez, M.**, 1908-1936 Dönemine İlişkin İşçi ve Sendika Tarihi Araştırmalarında Kaynak ve Dokümantasyon Sorunu, Uluslararası Sosyal Tarih Enstitüsü'nün 19. ve 20. Yüzyıl Türkiye Sosyal Tarihi ile İlgili Araştırma ve Dokümantasyon Çalışmalarında Sorunlar ve Perspektifler Uluslararası Semineri'ne Sunulan Tebliğ, Amsterdam, 1988, 15 s. (Çoğaltma)
- Gülmez, M.**, Meclislerde İşçi Sorunu ve Sendikal Haklar (1909-1961), Öteki Yay., Ankara, 1995, 320 s.
- Gülmez, M.**, Türkiye Belgesel Çalışma İlişkileri Tarihi (1936 Öncesi), TODAİE Yay. No. 205, Ankara, 1983, 558 s.
- Gülmez, M.**, Türkiye'de Çalışma İlişkileri (1936 Öncesi) (2. Basım), TODAİE Yay., No. 236, Ankara, 1991, 531 s.
- Gülmez, M.**, Türkiye'de Çalışma İlişkileri (1936 Öncesi), TODAİE Yay. No. 204, Ankara, 1983, 443 s.
- Güran, A.E.** (Derleyen), Aydınlık Fevkalade Amele Nüshaları (Olağanüstü İşçi Sayıları), Belgesel Sosyalist Serisi No. 1, Katkı Yay., İstanbul, 1975, 136 s.
- Gürgen, Y.**, Organisation et Action des Syndicats en Turquie, Bordeaux Universite Faculte de Droit et des Sciences Economiques, 1967, 182 s.
- Guseinov, A.A.**, Profsoiuzy v Turtsii (1960-1970), Izdatel 'Stvo Nauka, Moskova, 1975, 203 s.
- Güzel, Ş.**, De L'Empire Ottoman a Nos Jours le Mouvement Ouvrier et L'Histoire de Greves en Turquie (Doktora Tezi), Aix-Marseille, 1975.
- Güzel, Ş.**, Türkiye'de İşçi Hareketi (1908-1984), Kaynak Yay., İstanbul, 1996, 320 s.
- Güzel, Ş.**, Türkiye'de İşçi Hareketi (Yazılar-Belgeler), Sosyalist Yayınlar No. 5, İstanbul, 1993, 358 s.

- Güzel, Ş.**, Türkiye’de İşçi Örgütlenmesi (1940-1950), Ankara, 1982, 588 s. (Çoğaltma).
- Işık, Y(üksel)**, Osmanlı’dan Günümüze İşçi Hareketinin Evrimi (1976-1994), Öteki Yay., Ankara, 1995, 320 s.
- Işık, Y(üksel)**, Türk Solu ve Sendikal Hareket, Öteki Yay., Ankara, 1995, 198 s.
- Işıklı, A.** (Ed.), Türkiye’de Sendikacılık Hareketleri İçinde Demokrasi Kavramının Gelişimi, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1994, 345 s.
- Kalyoncu, A.**, 1960 Sonrası Türkiye’deki Ekonomik Gelişim ve Sendikal Hareketler, DPT Yay., Ankara, 1977.
- Kamar, Y.**, Türkiye’de Sosyal Girişimler ve Sendikacılık Tarihi, Mutluluk Yay., İstanbul, 1975, 144 s.
- Koç, Y.**, Türkiye İşçi Sınıfı Tarihinden Yapraklar, Ataol Yayıncılık, İstanbul, 1992, 329 s.
- Koç, Y.**, Türkiye İşçi Sınıfı ve Sendikacılık Tarihi, Olaylar, Değerlendirmeler, Yol-İş Yay., Ankara, 1996, 416 s.
- Koç, Y.**, Türkiye Sendikacılık Tarihi, Bilar Eğitim Yay. No. 8, Ankara, 1992, 96 s.
- Kornienko, R.**, Türkiye’de İşçi Hareketinin Başlangıcı (Rusça), Moskova, 1964.
- Kornienko, R.P.**, Rabochee Dvizhenie v Turtsii, 1918-1963, Nauka, Moskova, 1965, 175 s.
- Korniyenko, R.P.**, The Labor Movement in Turkey: 1918-1963, İngilizce Yayını: Joint Publications Research Service, Washington, D.C., 1967, 175 s.
- Kutal, G.**, Türkiye’de İşçi Sendikacılığı (1960-1968), İ.Ü. İktisat Fak. Yay., No. 393, İstanbul, 1977, 304 s.
- Ogan, M.**, Dünyada ve Türkiye’de Sendikacılık Hareketleri, TÜRK-İŞ Yay., Ankara, 1988, 34 s. (Çoğaltma)
- Oğuz, H.**, 1980 Sonrası İşçi Hareketinde Du-
rum, Scala Yay., İstanbul, 1995, 196 s.
- Öktem, M.**, Dünyada ve Türkiye’de Sendikal Mücadele Tarihi, Emekçi Öğretmen Eğitim Dizisi No. 3, İstanbul, 1992, 51 s.
- Örtülü, E. - Erentöz, E.**, Türk Sendikacılık Tarihi, Ankara, 1968, 248 s.
- Özkan, S. - Özkan, A.**, Türkiye İşçi Sınıfı 1976 Yılı, Gözlem Yay., İstanbul, 1977, 384.
- Pura, T.**, The Ottoman Foundations of the Turkish Labor Class, (Yüksek Lisans Tezi), Teksas Üniv., Teksas, 1970, 70 s.
- Quataert, D. - Zürcher E.J.**, Workers and the Working Class in the Ottoman Empire and the Turkish Republic 1839 - 1950, Tauris Academic Studies, Londra, 1995, 208 s.
- Rozaliev, I.N.**, Ocherki Polozheniia Promyshlennogo Proletariota Turtsii, Moskova, 1956, 226 s.
- Rozaliev, I.N.**, Klassy i Klassovaia Borba v Turtsii - Burzhuaziia i Proletariat, Nauka, Moskova, 1966, 167 s.
- Rozaliyev, Y.N.**, Türkiye Sanayi Proletaryası (2. Basım), Yar Yay., İstanbul, 1978, 271 s.
- Rozaliyev, Y.N.**, Türkiye Sanayi Proletaryası, Yar Yay.No.19, İstanbul, 1974, 272 s.
- Rozaliyev, Y.N.**, Türkiye’de Sınıflar ve Sınıf Mücadelesi, (2. Basım), Belge Yay., İstanbul, 1979, 160 s.
- Şahin, Ş.**, İşçi Sınıfının Politik Mücadele Tarihine İlişkin Notlar, 10 Eylül Yay., İstanbul, 1991, 70 s.
- Şaylan, G.**, Memur Sendikacılığı ve Türkiye Deneyi (1965-1971), TÖB-DER Eğitim Yay.No.3, Ankara, 1975, 32 s.
- Şeker-İş**, Dünya ve Türk İşçi Hareketinin Tarihçesi, Yay. No. 61, Ankara, (Tarihsiz), 23 s.
- Sencer, O.**, Türkiye’de İşçi Sınıfı: Doğuşu ve Yapısı, Habora Yay., No. 55, İstanbul, 1969, 314 s.
- Şenel, A.**, İşçi Sınıfının Tarihi Mücadelesi,

- Tarihi Görevi ve Kurtuluş Yolu, Kimya İş Kültür Yay.No.1, İstanbul, 1970, 86 s.
- Silier, O.**, Reorganization of the Trade Union Movement in Turkey Along the Lines of American Trade Unionism, Marburg, 1985, 17 s. (Çoğaltma)
- Silier, O.**, Reorganization of the Trade Union Movement in Turkey Along the Lines of American Trade Unionism, Marburg, 1985, 17 s. (Çoğaltma)
- Silier, O.**, Türkiye İşçi ve Sendika Hareketi Tarihi ile İlgili Araştırma, Dokümantasyon ve Yayın Çalışmaları Bakımından Önümüzdeki On Yıl İçin Bazı Düşünceler ve Öneriler, Uluslararası Sosyal Tarih Enstitüsü'nün 19. ve 20. Yüzyıl Türkiye Sosyal Tarihi ile İlgili Araştırma ve Dokümantasyon Çalışmalarında Sorunlar ve Perspektifler Uluslararası Semineri'ne Sunulan Tebliğ, Amsterdam, 1988, 7 s. (Çoğaltma)
- Sipahi, C.** (Ed.), Sendika, Uluslararası Sendikacılığın Doğuşu ve Gelişmesi, İşçi Sendikaları, Grev, Yönleri ve Faktörleri, Endüstriyel Demokrasi, Ankara, 1971, 111 s.
- Sipahi, C.**, Doğuşundan Günümüze Sendikacılık, Teksif Yay., Ankara, 1995, 97 s.
- Sipahi, C.**, Doğuşundan Günümüze Sendikacılık, Teksif Yay., Ankara, 1992, 97 s.
- Şişmanof, D.**, Türkiye'de İşçi ve Sosyalist Hareketi, Narodna Prosveta Devlet Yayınevi, Sofya, 1965, 206 s.
- Şişmanof, D.**, Türkiye İşçi ve Sosyalist Hareketi (2. Basım), Belge Yay., İstanbul, 1990, 252 s.
- Şişmanof, D.**, Türkiye İşçi ve Sosyalist Hareketi: Kısa Tarih (1908-1965), Belge Yay.No.2, İstanbul, 1978, 254 s.
- Şnurov, A. - Rozaliyev, Y.**, Türkiye'de Kapitalistleşme ve Sınıf Kavgaları, Ant Yay., No.39, İstanbul, 1970, 252 s.
- Şnurov, A.**, Türkiye Proletaryası, Yar Yay., İstanbul, 1973, 87 s.
- Şnurov, A.**, Türkiye Proletaryası, Yar Yayınları, İstanbul, 1973, 86 s.
- Sönmezsoy, R.**, Darbe, 12 Mart Döneminde Türk İşçi Hareketi, Umur Yay.No.5, İstanbul, 1978, 351 s.
- Sönmezsoy, R.**, Diskomünizm, Umur Yay., İstanbul, 1978, 287 s.
- Sönmezsoy, R.**, Türkiye'de ve Dünyada İşçi Hareketleri, Boğaziçi Yay., İstanbul, 1981, 368 s.
- Sosyal-İş**, Türkiye İşçi Sınıfı Tarihi, Eğitim Dizisi No.8, Ankara, 1980, 63 s.
- Sülker, K. - Lefranc, G.**, Dünyada ve Bizde Sendikacılık, Varlık Yay. No. 1207, İstanbul, 1966, 243 s.
- Sülker, K.**, Dünyada ve Türkiye'de İşçi Sınıfının Doğuşu, Memet Yayınları, İstanbul, 1967, 78 s.
- Sülker, K.**, Türkiye Sendikacılık Tarihi, Bilim Kitabevi, İstanbul, 1987, 226 s.
- Sülker, K.**, Türkiye'de İşçi Hareketleri (2. Basım), Gerçek Yay., 100 Soruda Dizisi, İstanbul, 1973.
- Sülker, K.**, Türkiye'de İşçi Hareketleri (Genişletilmiş 3. Basım), Gerçek Yay. 100 Soruda Dizisi, İstanbul, 271 s.
- Sülker, K.**, Türkiye'de İşçi Hareketleri, Gerçek Yay., 100 Soruda Dizisi No.4, İstanbul, 1968, 141 s.
- Sülker, K.**, Türkiye'de İşçi ve Sendika Tarihçiliğinin Durumu ve Başlıca Sorunları ile İlgili Bir Kaç Nokta, Uluslararası Sosyal Tarih Enstitüsü'nün 19. ve 20. Yüzyıl Türkiye Sosyal Tarihi ile İlgili Araştırma ve Dokümantasyon Çalışmalarında Sorunlar ve Perspektifler Uluslararası Semineri'ne Sunulan Tebliğ, Amsterdam, 1988, 5 s. (Çoğaltma)
- Sülker, K.**, Türkiye'de Sendikacılık, Sendika Kültürü Serisi No. 1, İstanbul, 1955, 288 s.
- Talas, C.**, Türkiye'nin Açıklamalı Sosyal

- Politika Tarihi, Bilgi Yay., Ankara, 1992, 317 s.
- Tekgıda-İş**, Başlangıçtan 1960'a Kadar Dünyada ve Türkiye'de İşçi ve Sendikacılık Hareketlerinde Önemli Olaylar - Aşamalar, İstanbul, 1975, 126 s.
- Tekin, A.**, Türkiye'de 1963'ten Sonraki Sendikal Gelişmelerde Siyasal ve Sosyal Eğilimler, İ.Ü.Ed.Fak.Sos.Kürs.Lisans Tezi, İstanbul, 1967.
- Tes-İş**, Son Üç Yılım Kronolojisi (20 Ekim 1989 - 18 Eylül 1992), Ankara, 1992, 48 s.
- Tes-İş**, Son Üç Yılım Kronolojisi (7 Kasım 1986 - 20 Ekim 1989), Ankara, 1989, 56 s.
- TİB** (C.Koç - Y.Koç), Türkiye İşçi Sınıfı ve Mücadeleleri Tarihi, Yay.No.16, Ankara, 1976, 332 s.
- Tokol, A.**, Türkiye'de Sendikal Hareket, Ezgi Kitabevi, Bursa, 1994, 138 s.
- Üçüncü, S.**, The Gewerkschaftsbewegung in der Türkei: Von den Anfaengen im Osmanischen Reich bis zum Ende der 70'er Jahre, G.R.Fischer, Frankfurt, 1980, 391 s.
- Uluç, İ.**, Türk ve Dünya Sendikacılık Tarihi, Tekgıda-İş Yay., İstanbul, 1975, 4 s. (Çoğaltma).
- Üstün, S. - Yaman, Y.**, Resimli Türkiye İşçi Sınıfı Tarihi I-IV, Genel-İş Yay., 1977.
- Üstün, S. - Yaman, Y.**, Resimli Türkiye İşçi Sınıfı Tarihi, Cilt 1: Başlangıcından 1946'ya Kadar, Vardiya Yayınları, İstanbul, 1975, 32 s.
- Üstün, S. - Yaman, Y.**, Resimli Türkiye İşçi Sınıfı Tarihi, Cilt 3: 1961'den 1967'ye Kadar, Vardiya Yayınları, İstanbul, 1975, 32 s.
- Üstün, S. - Yaman, Y.**, Resimli Türkiye İşçi Sınıfı Tarihi, Cilt 4: 1967'den 1973 Seçimlerine Kadar, Vardiya Yayınları, İstanbul, 1975, 48 s.
- Üstün, S., - Yaman, Y.**, Resimli Türkiye İşçi Sınıfı Tarihi, Cilt 2: 1946'dan 1961'e Kadar, Vardiya Yayınları, İstanbul, 1975, 32 s.
- Yazgan, T.**, Türkiye'de Sendikal Hareketler (Kısa Tarihçe), Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay., İstanbul, 1982, 104 s.
- Yazıcı, E.**, Osmanlı'dan Günümüze Türk İşçi Hareketi, Sistem Yay., Ankara, 1996, 222 s.
- Yazıcı, E.**, Türkiye'de Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde İşçi Hareketlerinin Doğuşu ve Gelişimi (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniv.Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1988, 169 s. (Çoğaltma)
- Yol-İş**, 5. Olağan Genel Kurul Çalışma Raporu, Türkiye Sendikacılık Hareketi (1992-1995), Ankara, 1995, 552 s.

Türkiye işçi sınıfı, tarih sahnesinde bağımsız bir güç olarak yerini daha fazla aldıkça, bu alanda yapılan çalışmalar daha da artacaktır.